

ИНСТИТУЦИОНАЛНА РЕГУЛАТИВА ТРГОВИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И ПРОДАЈА ХРАНЕ У ПРОДАВНИЦАМА ЗДРАВЕ ХРАНЕ¹

Зарић Владе², Арсеновић Данијела³, Кувелић Бојана⁴

Резиме

Законом о трговини (Службени гласник РС бр. 53/2010 и 10/2013) уређују се услови и начин за обављање и унапређење трговине на јединственом тржишту Републике Србије, као и заштита тржишта, заштита од непоштене тржишне утакмице и надзор. Трговина се врши под условима и на начин уређен овим законом и другим прописима којима се уређују промет робе и услуга, као и добрим пословним обичајима и пословним моралом. Рад продавница здраве хране није посебно регулисан нити једним подзаконским актом у оквиру овог закона, те се њихов рад уређује свим прописима које се односе на трговину на мало. Термин продавница здраве хране се усталио као трговачки назив.

У овом раду ће бити размотрени општи услови пословања продавница здраве хране и специфичности утицаја институционалне регулативе на пословање исте.

Кључне речи: трговина на мало, здрава храна, регулатива

---

¹ Овај рад је резултат истраживања које финансира Министарство науке Републике Србије. Пројекат број III 46001: Развој и примена нових и традиционалних технологија у производњи конкурентних прехранбених производа са додатом вредношћу за европско и светско тржиште - створимо богатство из богатства Србије. Пројекат број TP 31034: „Одбране биолошке опасности за безбедност/квалитет хране анималног порекла и контролне мере од фарме до потрошача“ – радни пакет: „SWOT анализа и дефинисање анкете за снимање испуњености претходно захтеваних програма”

² Др Владе Зарић, редовни професор, Пољопривредни факултет Универзитета у Београду, Земун, Немањина 6, 11080 Београд, Србија, Е-маил: vzaric@agrif.bg.ac.rs.

³ Данијела Арсеновић, Студент мастер студија. Пољопривредни факултет, Београд – Земун. Дипломирани менаџер. Универзитета у Београду, Пољопривредни факултет, Институт за агроэкономију. Е-маил: dadaarsenovic@gmail.com.

⁴ Кувелић Бојана, Дипл. инг. саобраћаја, Манаџер у компанији АWT Интернационал, Батајнички друм 283ф, Београд, 064/172 56 45, Е-маил: bojanakuveljic@gmail.com.

1. Увод

Пословање продавница овог типа највише уређује Закон о безбедности хране. Овим законом дефинише се да прометом хране може да се бави само правно лице или предузетник који је уписан у Регистар привредних субјеката и који је уписан у Централни регистар објеката.

Објекти за промет хране одобравају се или региструју, у складу са посебним прописима, пре свега:

- Правилником о ветеринарско-санитарним условима објекта за производњу и промет хране животињског порекла (Службени гласник РС”, бр. 11/2008 и 73/2010)
- Правилником о општим и посебним условима хигијене хране у било којој фази производње, прераде и промета (Службени гласник РС, 72/10)

2. Циљ и методе истраживања

Примарни циљ рада је да се утврди у којој мери се прописи дати законима, а који се односе на третман органске хране, заиста примењују у реалним околностима, односно колико су захтеви из ових прописа спроводљиви у пракси.

Истраживање спроведено у раду може се поделити у две фазе, фазу кабинетског и фазу теренског истраживања. У оквиру фазе кабинетског истраживања анализирани су законски, и подзаконски акти а који се могу односити на производњу, транспорт и чување и промет органске хране и органских производа уопште. Главни резултати везани за ову фазу истраживања, произилазе из Закона о безбедности хране и правилника у оквиру овог Закона. Фаза теренског истраживања обухвата прикупљање података који се односе на усклађеност и практичну примену прописа у свакодневном пословању малопродајних објеката на локалном тржишту. Као основни извор података, коришћена је трговачка документација малопродајног објекта, али и непосредни разговори са менаџером продаје, запосленима и добављачима. Посебан допринос у оквиру ове фазе донела је могућност личног увида у начин складиштења и чувања органских производа.

3. Резултати истраживања

Објекат за промет хране, одобрен или регистрован, у складу са посебним прописом, сматра се објектом уписаним у Централни регистар и подаци о томе воде се у Централном регистру. Ако посебним прописом није предвиђено претходно утврђивање испуњености услова за обављање одређене делатности, ти објекти се уписују у Централни регистар, на основу пријаве субјекта у пословању храном. Правно лице и предузетник не може да отпочне промет хране пре уписа у Централни регистар, односно у регистар утврђен посебним прописом. Даље, овим законом се дефинишу и надлежности у погледу инспекцијских послова у контроли безбедности хране.

Члан 31. Закон о безбедности хране (Службени гласник Републике Србије бр.41/2009) каже „Субјекти у пословању храном и храном за животиње у свим фазама производње, прераде и промета хране и хране за животиње којим управљају, дужни су да обезбеде да храна или храна за животиње испуњава услове прописане овим законом и другим посебним прописима, као и да докажу испуњеност тих услова“, чиме се недвосмислено захтева од субјеката да испоштују поменуте прописе.

Закон такође дефинише поступке повлачења хране из промета као и мере хитног узбуњивања и обавештавања становништа у случају да је спорна храна доспела у промет.

Обавезе субјеката у пословању храном дати су кроз услове хигијене хране.

3.1. Промет органске хране

Како у асортиман продавница здраве хране улази и велики број намирница добијених у органској производњи, на њих се посебно, односе закони из ове области. Овде се пре свега мисли на Закон о органској производњи (Сл. гласник Републике Србије, бр. 30/10) као и правилнике који прате поменути закон, и то:

- Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње (Сл. Гласник Републике Србије, бр 48/11).
- Правилник о изменама и допунама правилника о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње (Сл. Гласник Републике Србије, бр 40/12).
- Правилник о условима и начину промета органских производа (Сл. гласник Републике Србије, бр. 7/2008).

Одредбе поменутог закона и правилника утичу на пословање продавница здраве хране у оном делу који се односи на превоз, складиштење и промет органских производа.

Члан 22. Закона о органској производњи односи се на поступак складиштења органских производа и говори о општим условима складиштења. Детаљан списак одредби дат је кроз чланове 141 и 142 Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње. Посебно, на продавнице здраве хране се односи члан 141. овог правилника, с тога га цитирам у целости:

„Ако се у складишним објектима поред органских производа налазе и други пољопривредни производи :

- 1) органски производи чувају се засебно од осталих пољопривредних производа, односно хране или хране за животиње;
- 2) морају да се предузимају потребне мере којима се обезбеђује идентификација пошиљке органских производа и онемогућава мешање или замена са производима из конвенционалне производње

- 3) морају да се предузимају одговарајуће хигијенске мере, чија се деловност проверава пре складиштења органских производа.

Подаци о предузетим радњама из става 1. овог члана морају да се евидентирају. Ако су органски производи упаковани и обележени, могу се чувати у истим просторијама складишта са производима из конвенционалне производње, у посебном делу који је обележен, у складу са законом којим се уређује органска производња. Приликом складиштења, треба водити рачуна да органски производи у свако доба буду јасно препознатљиви.“

Овај члан је пре свега значајан за продавницу „здраве“ хране, због организације складишног простора. Како продавница располаже малим складишним капацитетима и како се производи не задржавају дуго у складишном простору, било је неопходно детаљно разрадити план складиштења као и одредити једног од запослених, за одговорног за испуњеност ових услова. Само свакодневном контролом и поштовањем постављених правила могуће је испоштовати законске одредбе у условима пословања продавнице здраве хране.

Законом о органској производњи, дефинисано је да се органски производи не могу превозити заједно са конвенционалним производима изузев ако нису запаковани (члан 29.). За продавнице здраве хране значајнији је члан 143. Правилника о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње, у оном смислу који се односи на документацију која прати сертификоване органске производе. Садржај пратеће документације је прописан правилником, односно:

„Органски производи до других објеката, укључујући велепродају и малопродају, морају да се превозе у одговарајућем паковању, контејнерима или возилима која су затворена, тако да се садржај не може заменити без дирања или оштећења печата и етикете, не доводећи у питање ознаке којима је, у складу са прописима, обележен органски производ, а на којима је наведено:

- 1) име и адреса, односно назив и седиште произвођача, као и власника или продавца производа, ако ова лица нису истовремено произвођачи
- 2) назив производа, односно хране или хране за животиње, уз навођење да је у питању органски производ
- 3) назив, односно број кода овлашћене контролне организације која врши контролу
- 4) ако је потребно, идентификациона ознака серије која је издата на начин прописан овим правилником, која омогућава повезивање серије са евиденцијама произвођача.“

Сам превоз хране није делатност продавнице јер иста не поседује сопствена возила. Доставу врше велепродаје својим возилима, или организованим транспортом. Главни добављачи су пре свега, озбиљне, одговорне и пословне велепродаје које су се у првих годину дана постојања продавнице показале за најпоузданије, али опет посебна пажња се мора обратити код пријема робе органског порекла. Поред стандардних провера, код ових намирница је посе-

бно важно проверити усклађеност пратеће документације са чињеничним стањем робе.

Закон о органској производњи дефинише да се органски производи могу продавати заједно са конвенционалним, изузев ако нису запаковани и тада се морају продавати одвојено, на посебном месту. Посебну важност за продавницу здраве хране има одредба закона из члана 30. „Произвођач је дужан да приликом стављања у промет органских производа поседује важећи сертификат издат од стране овлашћене контролне организације“. На овај начин се спречава злоупотреба, односно промет, конвенционалних производа под знаком органских. Детаљније дефинисање правила промета органских производа дато је кроз Правилник о условима и начину промета органских производа.

Правилником се пре свега утврђује шта се сматра органским производом, односно да је то сваки производ произведен у складу са Законом о органској производњи и органским производима (“Службени гласник РС”, бр 62/06) и прописима донетим на основу њега. Правилником се не захтевају посебни технички услови малопродајних објеката у којима се врши промет органских производа, већ се само захтевају минимални технички и општи санитарни услови у погледу просторија, уређаја и опреме за обављање промета роба и вршења услуга.

Овим правилником се дозвољава да се у малопродајним објектима у којима се обавља промет органских производа, може на видном месту истаћи табла, плакат, односно налепница са знаком којом се обележава органски производ. Ову могућност продавница здраве хране је искористила, постављањем ознаке „ Органски производи“ изнад полице у централном делу локала, где су иначе органски производи и изложени.

Како продавница здраве хране има у понуди и органске производе иностраних произвођача и члан 32. Закона о органској производњи има утицај на пословање, јер се њиме дефинишу услови увоза органских производа. Како продавница здраве хране није директан увозник ниједног производа, највећи значај за пословање има одредба која се односи на паковање, односно амбалажу, органских производа из увоза, „Сертификовани органски производи из увоза морају бити упаковани и затворени на начин који спречава замену њихове садржине.“

4. Пример трговачке калкулације

Малопродајна калкулација цена тип 1 прати процес формирања малопродајне цене производа. Хоризонтално организовани табеларни приказ калкулације, даје јасан увид у измене цена од фактурне вредности до коначне цене са ПДВ-ом. Како се ради о трговини на мало, и како је асортиман изузетно широк, вредност ПДВ-а се уноси за сваки производ појединачно јер различите врсте производа имају различиту висину ПДВ-а, односно који може бити 10% и 20% (Закон о порезу на додату вредност, члан 23.)

Табела 1. Малопродајна калкулација цена – тип 1
Table 1. Retail price calculations - type 1

Рб	Врста робе	Јед мер	Кол	Цена /ј.м.	Набавна вредност робе			Разлика у цени	Продајна вредност без ПДВ	Укалкулисани ПДВ		Продајна вредност са ПДВ	Продајна цена по ЈМ
					Фактурна вредност	Трошкови транспорта	Укупна набавна вредност			%	Износ		
1	Двопек ражани хлеб	Ком	9	74.17	667.53	221.34	888.87	56.13	945.00	20	189.00	1134.00	126.00
2	Смеђ шећер 500г	Ком	6	59.90	359.40	173.11	532.51	67.49	600.00	20	120.00	720.00	120.00

Извор: Књиговодствена документација „Бакин шпајз“

За разлику од малопродајне калкулације типа 1 која је хоризонтално организована и даје прегледан приказ калкулације за велики број различитих производа, код калкулације тип 2 једна табела се односи само на један производ. Овакав приказ је далеко прегледнији, и погоднији је за примену када се ради о мањем броју производа са великим износима.

Табела 2. Малопродајна калкулација цена – тип 2
Table 2. Retail price calculations - type 2

Редни број	Опис	Количина	Цена/ комаду	%	Укупно
1.	Набавна вредност шумски мед	5	520.00		2 600.00
2.	Укалкулисана разлика у цени			19.84	515.84
3.	Малопродајна вредност робе без ПДВ-а				3 115.84
4.	Укалкулисани ПДВ			10	311.58
5.	Малопродајна вредност робе са ПДВ-ом				3 427.42
6.	Малопродајна цена по комаду				685.48

Извор: Књиговодствена документација „Бакин шпајз“

5. Закључак

Законска регулатива јасно и недвосмислено дефинише начин и услове, промета и складиштења органске хране као и инспекцијски надзор. Ипак, како се тај надзор спроводи спорадично, поштовање ових услова у многеме зависи од професионалне и моралне одговорности самих трговаца. Ригорознија казнена политика и редовнији инспекцијски прегледи приморали би трговце да се озбиљније посвете примени прописа, и што је далеко важније смањила би се могућност злоупотреба, које данас сигурно постоје, у мањем или већем обиму. Оваквим односом изградили би се и фер услови пословања у области трговине храном, од чега би сви имали користи, почевши од произвођача па до крај-

њег корисника. Произвођач би пре свега, добио адекватну надокнаду за свој производ и био би ослобођен нелојалне конкуренције, несавесних произвођача који конвенционалне производе продају под ознаком органских. Увођењем стриктне дисциплине у ову област, крајњи корисник производа добио би сигурност при куповини и био би ослобођен сваке сумње у веродостојност сертификата о органској производњи. Наведене мере ишле би у корист свим учесницима у процесу производње и промета органске хране, а самим тим направиле и добар основ за проширење производних капацитета у овој области, што се сигурно може сматрати озбиљним извозним потенцијалом.

6. Литература

1. Закон о трговини (Службени гласник РС бр. 53/2010 и 10/2013)
2. Закон о безбедности хране (Службени гласник Републике Србије бр.41/2009)
3. Правилник о ветеринарско-санитарним условима објекта за производњу и промет хране животињског порекла (Службени гласник РС”, бр. 11/2008 и 73/2010)
4. Правилник о општим и посебним условима хигијене хране у било којој фази производње, прераде и промета (Службени гласник РС, 72/10)
5. Закон о органској производњи и органским производима (“Службени гласник РС”, бр 62/06)
6. Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње (Сл. Гласник Републике Србије, бр 48/11)
7. Правилник о изменама и допунама правилника о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње (Сл. Гласник Републике Србије, бр 40/12).
8. Правилник о условима и начину промета органских производа (Сл. гласник Републике Србије, бр. 7/2008)
9. Закон о порезу на додату вредност (Службени гласник Републике Србије, бр. 84/04, 86/04 – исправка, 61/05, 61/07, 93/12, 108/13, 68/14 – др. закон, 142/14, 83/15)
10. Књиговодствена документација ТР“Бакин шпај“

INSTITUTIONAL FRAMEWORK OF TRADE IN SERBIA AND SALE OF FOOD THROUGH HEALTH FOOD STORES

Zarić Vlade¹, Arsenović Danijela² Kuveljić Bojana³

Summary

Trade Act (Official Gazette no. 53/2010 and 10/2013) regulates the conditions and manner of performance and improvement of trade in the single market of the Republic of Serbia, as well as the protection of the market, protection against unfair competition and supervision. Trade is performed under conditions and in the manner prescribed by this Law and other regulations governing the movement of goods and services, as well as by good business practice and business ethics. Business activity of health food stores is not specifically regulated by any bylaw under this law, and it is governed by all regulations related to retail trade. The term health food store has been established as a trade name.

In this paper, some general business conditions for health food stores are considered and the specificity of the institutional impact of regulations on the their business.

Keywords: retail, healthy food, regulation

Primljen/Received: 26.11.2015.

Prihvaćen/Accepted: 2.12.2015.

---

¹ Vlade Zarić, PhD, professor, University of Belgrade, Faculty of Agriculture, Zemun, Nemanjina 6, 11080 Belgrad, Serbia, E-mail: vzari@agrif.bg.ac.rs.

² Danijela Arsenović, MSc student, University of Belgrade, Faculty of Agriculture, Zemun, Nemanjina 6, 11080 Belgrad. E-mail: dadaarsenovic@gmail.com.

³ Kuveljić Bojana, MSc, manager in AWT International, Batajnički drum 283f, Beograd, 064/172 56 45, E-mail: bojanakuveljic@gmail.com.